

MASARYKOVA UNIVERZITA

Vybrané problémy právní regulace médií

Ochrana osobnosti

Martin Škop

❏ Listina (čl. 10)

- ❏ Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno; na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života; na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

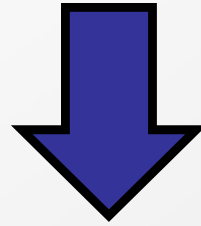
❏ Občanský zákoník (§ 11 a n.):

- ❏ Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. (Písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy smějí být pořízeny nebo použity jen s jejím svolením – svolení není třeba, použijí-li se písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky nebo obrazové a zvukové záznamy k účelům úředním na základě zákona.)
- ❏ Podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy se mohou bez svolení fyzické osoby pořídit nebo použít přiměřeným způsobem též pro vědecké a umělecké účely a pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.

Osobnost tvoří zejména:

- život a zdraví
- občanská čest a lidská důstojnost
- soukromí
- jméno
- projevy osobní povahy

Střet svobody projevu a ochrany osobnosti

Veřejný zájem na volném toku informací x soukromá sféra osob

Zpravodajství představuje hájení veřejných zájmů pouze tehdy, týká-li se oprávněného veřejného zájmu a jestliže tomuto oprávněnému veřejnému zájmu také slouží. (Knap, Švestka, Jehlička, Pavlík, Plecítý: Ochrana osobnosti podle občanského práva, s. 349)

Ochrana důstojnosti a cti

- ❑ V rámci všeobecného osobnostního práva je poskytována občanskoprávní ochrana proti takovým jednáním, která jsou **objektivně způsobilá** přivodit újmu na osobnosti subjektu práva tím, že **snižují jeho čest a důstojnost** u jiných lidí a tím ohrožují vážnost jeho postavení a uplatnění ve společnosti. (např. 30 Cdo 3126/2007)
- ❑ Jeho rozsah se v průběhu života mění.

Sankce za nemajetkovou újmu způsobenou neoprávněným zásahem do osobnosti fyzické osoby:

- upuštění od neoprávněných zásahů do práva na ochranu osobnosti,
- odstranění následků těchto zásahů
- přiměřené zadostiučinění

K uložení sankcí musí být splněny tyto předpoklady (§ 13 o.z.) :

- a) zásah, který je objektivně způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu, (porušení, či ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální integritě),
- b) protiprávnost zásahu a
- c) příčinná souvislost mezi zásahem a protiprávností zásahu.

Zásah prostřednictvím skutkových tvrzení

- ❑ K zásahu dochází **obvykle** zveřejněním nepravdivých tvrzení; není vyloučen zásah i pravdivými tvrzeními.
 - ❑ je poskytována ochrana před **pravdivými tvrzeními**, která jsou uváděna takovou formou nebo v takových souvislostech či za takových okolností, že objektivně vyvolávají **dojem pravdu zkreslující**.
 - ❑ "K. byl prý sovětský agent!" (30 Cdo 1281/2006 + IV. ÚS 2157/07)
 - ❑ Zásadně nemůže být poskytnuta občanskoprávní ochrana cti proti difamujícím tvrzením, která jsou pravdivá. (30 Cdo 332/2007)
- ❑ Skutková tvrzení musí působit difamačně. → Musí být objektivně způsobilá přivodit újmu na cti v očích ostatních osob.

- ☒ „...zveřejnění (ať vědomě či nevědomě) **nepravdivých informací** o fyzické osobě je třeba v zásadě vždy posuzovat jako neoprávněný zásah do jejích osobnostních práv, a to i v případě, že příslušná informace případně nebude mít vysloveně difamační charakter.“ 30 Cdo 923/2004 (Nejvyšší soud ČR)
- ☒ Youssouf, v. Metro-Goldwyn-Mayer Pictures Ltd. (1934) 50 TLR 581

Informace od třetích osob – převzatá tvrzení

III. ÚS 73/02

- ❏ Ústavní soud se neztotožňuje s názorem že je vyloučena vždy odpovědnost vydavatele v případě, že zpráva (článek) obsahuje citaci třetí osoby. Ve věcech odpovědnosti vydavatele je nezbytné, aby obecné soudy **převzatá tvrzení rozlišovaly na různé kategorie** (např. kategorii tvrzení převzatých od zpravodajských agentur, sdělení o projevech státních a společenských činitelů, sdělení o činnosti orgánů veřejné moci, názory třetích osob, apod.).
- ❏ V případě, že publikovaný **rozhovor ve formě interview** je způsobilý zasáhnout do osobnostní sféry fyzické osoby, nelze bez dalšího uzavřít, že jestliže vydavatel přesně reprodukoval výroky osoby, s níž byl rozhovor uskutečněn, plní tak jen svou povinnost informovat veřejnost a nemůže za ně nést odpovědnost. Je třeba uvážit, že na publikovaném rozhovoru (interview) jsou cíleně kladeny otázky v zájmu publicistického záměru vydavatele vyplývající z tématu, ze záměru a z konkrétní situace. Nelze proto mít zato, že bez dalšího v takových případech jde pouze o reprodukci tvrzení určité osoby, ale je nutno přihlížet i k faktu **publicistické součinnosti vydavatele, resp. jeho pracovníků** a jejich podílu na jeho obsahu a vyznění rozhovoru, resp. vlivu na to, zda interview bude uveřejněno.
- ❏ Obdobně i Nejvyšší soud ČR ve věci **30 Cdo 214/2000**

Informace od třetích osob

Bundesgesetz über die Presse und andere Publizistische Medien (Rakousko)

- nárok na odškodnění nevznikne, pokud jde o:
 - živé vysílání v rozhlase, pokud nezanedbal redaktor žurnalistickou pečlivost,
 - pokud jde o pravdivou reprodukci (citát) výroku třetí osoby a pokud vznikl převažující záměr na jeho zveřejnění.
 - pokud se zveřejnění vztahuje na osobní stránku života dané osoby, tak je nárok na odškodnění vyloučen pouze tehdy, pokud jde o pravdivou informaci týkající se jednání na veřejných schůzích Národní rady, Spolkové rady, Spolkového shromáždění a Zemského sněmu.

Ochrana jména – Rv I 1591/38

- HAŠLERKY - též nelibozvučnost onoho jména se hodila žalované firmě k reklamě ve spojení s jmény "Vochroust", "Filousová" atd.; připojením slůvka "pan" k žalobcovu jménu dosahuje žalovaná tím větší komičnosti; reklama vybočuje z mezí slušnosti a vkusu, zejména ve spojení s psem "Fenyglem", paní "Fikousovou", profesorem "Vochroustem" atd.
- Kdyby při tom mohlo snad přes to dojít k zesměšnění někoho, nebylo by zde cestou k nápravě ono ustanovení občanského práva o ochraně jména, nýbrž měla by tu význam ustanovení k ochraně osobní cti proti osobám posměšky si činícím.

Právo na jméno

- seriál Návštěvníci – akademik Richard (dříve akademik Filip)

- prof. Jan Filip

Kritika

- **Není objektivní kritika – kritika je pouze věcná a nevěcná.**
- **Kritika: přípustná x nepřípustná**
 - rozlišení na základě kriteria:
 - **věcného, a**
 - **personálního**

(Personální)

Kritika osob veřejně činných – tzv. osoby veřejného zájmu

- ❑ Zásah jako zákonný a nebo nezákonný může být shledán na základě odlišného postavení dané fyzické osoby.
- ❑ Jimi se většinou rozumějí nejen **osoby veřejného života** v užším smyslu (osoby vystupující při řešení různých otázek na veřejnosti, nebo jsou na veřejnosti činný a na veřejnost vykonávají svůj vliv v oblasti politické, hospodářské, kulturní a sportovní – ministři, poslanci, populární umělci, sportovci), ale i **osoby, které na sebe upoutávají pozornost veřejnosti**, a tak se ocitají v zorném úhlu hromadných sdělovacích prostředků. (Knap, Švestka, Jehlička, Pavlík, Plecítý: Ochrana osobnosti podle občanského práva, s. 366)
- ❑ „Toto nazírání není důsledkem jakési "degradace" ochrany osobnostních práv politika, ale je přirozeným důsledkem **jeho rozhodnutí** učinit své jednání předmětem veřejné pozornosti, čímž se samozřejmě politik vědomě vystavuje pozorné a **ne vždy objektivní kontrole** svého jednání a chování, a to jak ze strany svých voličů či členů stejné politické strany, tak, a to zejména, ze strany politické opozice, novinářů i všech občanů.“ (III. ÚS 11/04)

Osoby veřejného zájmu:

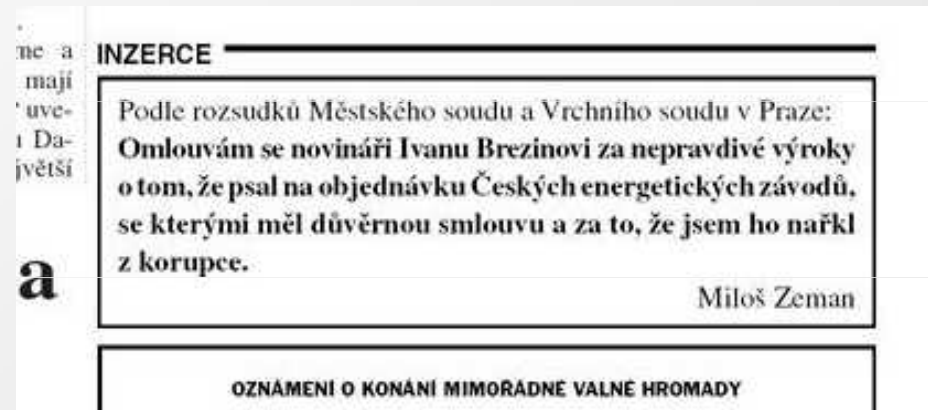
- absolutní osoby veřejného zájmu → jejich účast na veřejnosti je ve veřejném zájmu
- relativní osoby veřejného zájmu → vzbuzují zájem jen vztahem k určitému dění, nikoli ve všech ohledech

Vhodnější je vycházet z kriteria podmíněnosti veřejného zájmu na zveřejňování těch skutečností, které jsou relevantní pro společenské hodnocení osoby veřejně vystupující.

Musíme odlišovat osoby, které jsou v zájmu veřejnosti **z vlastní vůle** a osoby, které se staly předmětem zájmu **bez vlastní vůle** a přičinění.

Politik vstupem do politiky konkludentně souhlasí s větší mírou zveřejňování informací o své osobě, a to **nejen informací pozitivních.** 30

Cdo 923/2004

I. ÚS 453/03 – Novinář může být pojímán jako veřejná osoba.

ESLP se „domnívá, že jestliže svoboda projevu novináře v sobě zahrnuje možné použití určité dávky přehánění, ba dokonce provokace (Dalban proti Rumunsku, 6) § 49), politik, který pomocí tisku reaguje na kritiku vedenou proti němu, musí mít k dispozici tuto možnost dle stejných zásad.“ (Sanocki proti Polsku, 2007)

- ❏ Evropský soud pro lidská práva:
 - ❏ Lingens v Rakousko (1986)
 - ❏ Pověst politika může reprezentovat základ pro obvinění z urážky pouze v případě závažných a prokazatelných obvinění, neboť jejich pověst požívá nižšího stupně ochrany, protože jejich chování a výroky jsou v rámci veřejného diskurzu neustále vystaveny kritickému zkoumání veřejnosti a tisku.
 - ❏ Nutnost akceptace myšlenek, které jsou urážející, které šokují nebo znepokojují.
 - ❏ Je nutno rozlišovat mezi:
 - ❏ popisem skutečnosti
 - ❏ formulací názorů

Přijatelnost kritiky z věcného hlediska

- ❑ Obsahová stránka – pravdivost dané informace
- ❑ „Kritiku počínání fyzické osoby, opírající se o okolnosti, o nichž je sdělován pravdivý údaj, nelze zpravidla pokládat za odporující ustanovení § 11 občanského zákoníku, a to i když v kritice bylo použito v odpovídající míře ironizování, odsuzování, zavrhování kritizovaného počínání fyzické osoby.“ (např. I. ÚS 453/03)
- ❑ Nevěcná kritika nepodporuje veřejný zájem

- ❏ „Jestliže každý názor, stanovisko, kritika je vzhledem k významu svobody projevu dle čl. 17 odst. 1 Listiny jako jednoho z pilířů každé demokratické společnosti zásadně přípustnou záležitostí, tím spíše je tomu tak u kritiky vyjádřené polemickým způsobem (**netroufnu si tvrdit**). Rovněž tak nelze poměřovat tento polemický výrok pravdivostí všech údajů, obsažených v předmětném článku, ale pouze těch, na které byl výslovně vázán.“ (**II. ÚS 357/96**)
- ❏ Podle názoru Ústavního soudu je nutno respektovat určitá specifika běžného periodického tisku, určeného pro informování nejširší veřejnosti (na rozdíl např. od publikací odborných), který v určitých případech musí - především s ohledem na rozsah jednotlivých příspěvků a čtenářský zájem - přistupovat k určitým zjednodušením, a nelze bez dalšího tvrdit, že každé zjednodušení (či zkreslení) musí nutně vést k zásahu do osobnostních práv dotčených osob. Lze tedy stěží trvat na naprosté přesnosti skutkových tvrzení a klást tak na novináře - ve svých důsledcích - nesplnitelné nároky. Významné proto musí vždy být to, aby celkové vyznění určité informace odpovídalo pravdě. (I. ÚS 156/99)
- ❏ Vybočí-li kritika ze stanovených mezí jedná se o **exces** (30 Cdo 2573/2004)

Forma přípustné kritiky

- ❑ Kritika musí být přiměřená co do obsahu i formy.
- ❑ Forma kritiky musí být přiměřená cíli a účelu kritiky.
- ❑ Za oprávněnou lze pokládat jen takovou kritiku, která vychází z pravdivých podkladů.

- „Jsou-li v kritice k charakterizaci určitých jevů a osob (jejich jednání a vlastností) použity výrazy, jejichž míra expresivity je ve značném nepoměru k cíli kritiky (tohoto cíle by bylo lze dosáhnout i bez takových výrazů) a z nichž vyplývá úmysl kritizovanou osobu urazit, jde o kritiku nepřiměřenou, která je způsobilá zasáhnout do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby (někdy se hovoří o tzv. intenzívním excesu).“ **23 C 96/95** (Krajský soud v Ostravě)

Právo na soukromí

- ☒ Chrání nedotknutelnost soukromí fyzické osoby.
- ☒ Nejčastějším zásahem bude neoprávněné využívání skutečností jejího soukromého života.

Nelze vyloučit možnost, že okolnosti zveřejnění fotografie (při současné identifikaci vlastníka věci nebo jejího uživatele) mohou eventuálně být ve své podstatě nepřipustnou sondou do intimní oblasti fyzické osoby, schopnou nedovoleně informovat i širokou veřejnost o jejím individuálním založení, resp. zaměření, směřování, apod. – tedy celkově nepřipustně vypovídat o soukromé sféře fyzické osoby. 30 Cdo

181/2004

- ❖ Karhuvaara a Ittalehti v. Finsko (2004):
 - ❖ Odsouzení manžela političky může mít význam pro rozhodování lidí při volbách. Toto se v určité míře týká veřejného zájmu.
- ❖ Hachette Filipacchi Associés proti Francii (2007)
- ❖ von Hannover v Německo (2004)
 - ❖ Soud je toho názoru, že musí být jednoznačně rozlišeno mezi sdělením skutečností, i kontroverzních, způsobilých přispět k diskusi v demokratické společnosti týkající se politiků při výkonu jejich funkce a informováním o detailech soukromého života jednotlivce, který nadto, jako v projednávaném případě, nevykonává oficiální funkce.
 - ❖ ... každý, i když je znám veřejnosti, musí mít "legitimní naději" na ochranu a respektování svého soukromého života

Právo na podobu

- ❏ Zásah na základě souhlasu
- ❏ Zásah na základě zákonné licence:
 - ❏ úřední účel na základě zákona
 - ❏ zpravodajský účel
 - ❏ vědecký a umělecký účel
- ❏ Zpravodajská licence: k účelům tiskového, filmového, rozhlasového a televizního zpravodajství.
- ❏ Použití musí být vždy přiměřeným způsobem a nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy.